

Neden hiç büyük kadın sanatçı çıkmadı?

Feminist sanat tarihçisi Linda Nochlin 'Kadınlar, Sanat ve İktidar'da, kadın sanatçıların yapıtlarının itibarını iade etmek veya kanona kadın sanatçılardan oluşan bir liste eklemekle değil, ideolojik bakımdan iktidarın nasıl işlediğini göstermekle ilgileniyor.

Türkiye'de Althusserci bir analiz ya da okuma biçiminin geliştirilememiş olması hüznün vericidir. Yükseliş döneminde kimse başkasına bırakmak istemez ama düşüş döneminde hemen terk ederiz. Kuşkusuz hâlâ Althusser'e ilgi duyan bir okur çevresi var. Bir dönem, özellikle 'İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları' yaygın olarak referans da edinilmişti. Ama bu referanslar içerikseldi, teorikti, yöntemsel değil. Oysa Althusser'in gerek 'epistemolojik kopuş' gerekse 'ideoloji' teorisi, sözünü ettiğim tarzda bir yöntemsel analize olanak veren bir teoridir.

Bu girizgâhı, Althusserci sanat tarihçisi (her ne kadar "Ben hiçbir şekilde tutarlı bir Althusserci değilim" dese de) Linda Nochlin'in, bugünlerde Türkçeye çevrilen 'Kadınlar, Sanat ve İktidar' adlı kitabı vesilesiyle yapıyorum. Nochlin'in bu kitabı, 1971 ile 1988 arasında yazılmış yedi denemeden oluşuyor ve Nochlin, bu denemeleri, kitapta sondan başa doğru, 'tersine bir kronolojiye göre' sıraladığını belirtiyor. Diyor ki, "Okur en yakın tarihli çalışmalarla, bugünün kaygılarına en yakın duran metinlerle okumaya başlayabilsin, sonra da geçmişe doğru hareket etsin". Bense, bu denemelerin sorunsalları bakımından zaten geçmişte yer aldığımız için, sondan, yani 'Neden hiç büyük kadın sanatçı çıkmadı?' denemesinden hareketle başa, yani 'Kadınlar, Sanat ve İktidar' başlıklı denemesine doğru okunmasını önereceğim.

Nochlin, feminist sanat tarihçisi olarak anılıyor ya da feminist sanat tarihi çalışmalarıyla. Ben ise Althusserci oluşuna özellikle vurgu yapılması gerektiğine inanıyorum. Nochlin için, feminist nitelemesi içeriksel olana, konusal olana işaret eder; Althusserci nitelemesi ise yöntemsel olana... Nochlin'in, "İdeoloji, çelişkiyi söndürmek ve ussallaştırmak üzere devreye girer" sözünün gerisinde, Althusser'in, "ideoloji, bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla aralarındaki hayali ilişkilerini temsil eder" tezi yer alır. Nochlin, "ideolojinin en önemli işlevlerinden birinin, tarihin belirli bir anında toplumda bulunan aleni iktidar ilişkile-

rinin doğal ve ebedi düzenin bir parçası gibi görünmelerini sağlamak(tır)" diyor. Ve diyor ki, benim derdim, kadın sanatçıların yapıtlarının itibarını iade etmek veya kanona kadın sanatçılardan oluşan bir liste eklemek değil, ideolojik bakımdan iktidarın nasıl işlediğini göstermektir. 1971'de çığır açan 'Neden hiç büyük kadın sanatçı çıkmadı?' başlıklı denemesi, Althusserci ideoloji teorisinin yöntemsel bir uygulamasını içerir.

"Neden hiç büyük kadın sanatçı çıkmadı?" Nochlin'e göre, sorun şuradadır. Michelangelo, Delacroix, Rembrandt, Picasso, Warhol ayarında kadın sanatçı yoktur ama bunlara eşdeğer siyahi Amerikalı sanatçı da yoktur. Aristokrasiden de büyük bir sanatçı çıkmamıştır. Edebiyatta, Sappho, Jane Austen, Emily Brontë, Virginia Woolf, Anais Nin, Sylvia Plath, Susan Sontag gibi büyük yazarlar çıkmıştır ama güzel sanatlarda bunlara eşdeğer sanatçı çıkmamış ise bunun temelindeki sorunu, kadınlığın ne olduğuna dair kavrayışlarda değil, sanatın ne olduğuna ilişkin yanlış kavramlaştırmalarda aramak gerekir.

Yazar veya şair olmak için 'kendinize ait bir oda' yeterlidir ama sanatçı olmak için kendinize ait bir oda yeterli değildir. Sanat yapmak ev dışındaki kurumsal bir ortamda çalışmayı gerektirir. Kıyafetler gölge düşürdüğü için giyinik figürlerden büyük bir resim yapamaz; erkek ya da kadın, nü modelden çalışmak gerekir. Bu ortam 20'nci yüzyıla kadar kadınlar için erişilmez durumdaydı. (Ama Nochlin'in, 'deha' kavramına getirdiği eleştiri ve Jean Piaget yorumu enfes.) 'Kadınlar, Sanat ve İktidar'ın Türkçeye çevrilmesi büyük bir boşluğu doldurdu. Bu çeviri için, Süreyya Evren'e teşekkür ederim.

KADINLAR, SANAT VE İKTİDAR

Linda Nochlin
Çeviren: Süreyya Evren
Yapı Kredi Yayınları, 2020
184 sayfa, 24 TL.